

7. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 185–190. <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-425-5-23>

**ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
У НАЦІОНАЛЬНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**

Міськевич Сергій Андрійович

*заступник керівника Рівненської обласної прокуратури
м. Рівне, Україна*

Філюк Юрій Олександрович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії)
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Необхідність впровадження міжнародних стандартів у національний кримінальний процес в сфері захисту прав людини в умовах збройного конфлікту обумовлено рядом чинників серед яких можна виділити, зокрема: масове порушення прав людини (в т.ч. вчинення воєнних злочинів), неможливість забезпечення належного розслідування кримінальних правопорушень в зоні бойових дій, на тимчасово окупованих територіях та прифронтових районах, розслідування резонансних справ по відношенню до високопосадовців-зрадників та значної кількості справ щодо колабораційної діяльності, дезертирства, залишення місця служби, незаконного перетину державного кордону військовозобов'язаними особами, корупційної діяльності та ін. Воєнні злочини відносяться до категорії міжнародних, як такі, що «порушують фундаментальні цінності, що захищаються імперативними нормами породжують зобов'язання для всіх держав по їх переслідуванню, загрожують миру, безпеці та добробуту всього людства, заборонені загальним (звичайним) міжнародним правом, повинні переслідуватися на національному рівні» [1], а тому повинні переслідуватися в т.ч. із застосуванням відповідних міжнародних норм.

Особливий вплив на обсяг реалізації прав людини під час збройного конфлікту є правомірне їх обмеження, в т.ч. шляхом введення воєнного стану. Зокрема, за висновками правозахисних груп наразі «введення на території України правового режиму воєнного стану є правомірним з огляду на вітчизняне законодавство та міжнародне право і відповідає стану самозахисту, в якому перебуває Україна» [2].

Впровадження міжнародних стандартів у національний кримінальний процес в Україні можливо шляхом ратифікація, інкорпорування, підписання, затвердження, приєднання до договору та прийняття договору. Так, ратифіковані міжнародно-правові договори є джерелами українського кримінального процесуального законодавства (у відповідності до п. 2 ст. 1 Кримінального процесуального кодексу України «Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України» [3]).

До таких джерел відносяться:

- Загальна декларація прав людини (1948 р.);
- Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998 р.);
- Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою (1985 р.);
- Основні принципи незалежності судових органів (1985 р.);
- Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2005 р.);
- Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.);
- Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який стосується криміналізації дій расистського та ксенофобного характеру, вчинених через комп'ютерні системи (2003 р.);
- Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (1948 р.) та ін.

Застосування міжнародних стандартів кримінального процесу в умовах збройного конфлікту ґрунтується на практиці регулювання кримінально-процесуальних відносин, співвідношенні міжнародного і національного права та дозволяє:

- встановити правові рамки для належного розслідування та судового переслідування злочинів агресії, геноциду, воєнних злочинів, злочинів проти людяності та інших кримінальних правопорушень, забезпечити їх належну правову кваліфікацію;
- визначити порядок притягнення винних осіб до відповідальності на міжнародному рівні;

– гармонізувати національне законодавство у відповідності до міжнародного, що дозволяє державі діяти в правовому полі та зумовлюють виконання державами-учасниками міжнародних договорів і конвенцій щодо впровадження норм міжнародного права у національне законодавство;

– зобов'язують держави гарантувати справедливе, незалежне, прозоре та безстороннє судочинство навіть у часи конфлікту, включаючи право на захист, презумпцію невинуватості, незалежність суду та право на справедливий і публічний розгляд справи;

– зміцнюють довіру до національної системи правосуддя як серед населення, так і на міжнародному рівні, що особливо важливо в умовах постконфліктного відновлення;

– допомагає уникнути незаконних дій з боку державних інституцій, таких як свавільні арешти, затримання без суду або інші порушення прав і свобод громадян;

– дозволяє національним органам правопорядку ефективніше співпрацювати з міжнародними інституціями (наприклад, Міжнародним кримінальним судом) у розслідуванні та переслідуванні осіб, відповідальних за міжнародні злочини та ін. [4, с. 18].

На підставі викладеного, можемо зробити висновок, що стандарти міжнародного кримінального права поєднують в собі норми матеріального, процесуального, організаційного, виконавчого права, процесуально-процедурні інститути, закріплюються у відповідних міжнародно-правових джерелах та впроваджуються до кримінального процесуального законодавства України шляхом ратифікація, інкорпорування, підписання, затвердження, приєднання до договору та прийняття договору. Ратифікація відповідних міжнародних НПА передбачає включення їх до джерел кримінального процесуального законодавства (наприклад, ратифікація Римського статут зумовила ряд необхідних змін у кримінальному процесуальному законодавстві України, зокрема щодо впровадження принципу універсальної юрисдикції, здійснення спеціального досудового розслідування, забезпечення повного обсягу співробітництва з МКС), а положення нератифікованих міжнародних нормативно-правових актів використовуються в сфері законопроектної діяльності, підвищення кваліфікації, наукових досліджень, налагодженню партнерських відносин та ін.

Література:

1. Стефанів Н. Воєнні злочини: особливості кваліфікації за міжнародним та національним законодавством. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_voen_zlochunu_NSHSU.pdf (дата звернення: 04.07.2024 р.).

2. Чому Україна не оголосила стан війни? *Юридична газета online*. Всеукраїнське професійне юридичне видання. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/chomu-ukrayina-ne-ogolosila-stan-viyni.html> (дата звернення: 08.07.2024 р.).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

4. Shkuta, Oleh, Tarasenko, Oleksandr, Shvets, Dmytro. Legal Regulation of Access to Justice in Cases Related to the Protection of the Rights of Military Officers and Conscript During the Conditions of Martial State in Ukraine. *Law of Justice Journal*. 38 (2). 2024. 6-21. DOI: 10.5335/rjd.v38i2.15920

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-425-5-24>

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Олійник Андрій Миронович

*аспірант кафедри міжнародного та кримінального права,
Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Кримінальне законодавство виділяє широке коло видів спеціального суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень. Ключовим серед них, безумовно, є службова особа, статус якої в законодавстві та теорії кримінального права пов'язується з виконанням однієї з трьох функцій – представника влади, організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських.

Аналіз ч. 3 ст. 18 КК України дає підстави виділити серед службових осіб дві категорії осіб: представники влади; особи, які виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції [1].

Водночас, згідно з приміткою до ст. 364 КК України, службовими особами в ст. 364 («Зловживання владою або службовим становищем»), ст. 368 («Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»), ст. 369 («Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі»), зокрема, є представники влади та особи, які здійснюють організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції – в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях. Натомість службова особа юридичної особи